

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 4

Частина I

**Одеса
2018**

АНАЛІЗ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ПОКАЗНИКІВ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ

Услиста Ю. А.¹, Милашко О. Г.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Услиста Ю. А., Милашко О. Г. Аналіз економіки України на основі показників системи національних рахунків. *Проведений аналіз валового внутрішнього продукту України в цілому та на душу населення. Проаналізована структура макропоказника, розрахованого розподільчим методом. Досліджена участь сектору нефінансових корпорацій та сектору домашніх господарств у формуванні та розподілі доходу країни. Здійснений аналіз витрат домашніх господарств. Виявлені слабкі місця, проблеми та недоліки функціонування досліджуваних секторів.*

Ключові слова: валовий внутрішній продукт, валовий наявний дохід, сектор нефінансових корпорацій, сектор домашніх господарств, валова додана вартість, валовий прибуток, змішаний дохід, валовий національний дохід, валове сальдо первинного доходу, кінцеві споживчі витрати, валове заощадження

Услистая Ю. А., Мылашко О. Г. Анализ экономики Украины на основе показателей системы национальных счетов. *Проведен анализ валового внутреннего продукта Украины в целом и на душу населения. Проанализирована структура макропоказателя, рассчитанного распределительным методом. Исследована роль сектора нефинансовых корпораций и сектора домашних хозяйств в формировании и распределении дохода страны. Осуществлен анализ расходов домашних хозяйств. Выявлены слабые места, проблемы и недостатки функционирования исследуемых секторов.*

Ключевые слова: валовой внутренний продукт, валовой располагаемый доход, сектор нефинансовых корпораций, сектор домашних хозяйств, валовая добавленная стоимость, валовая прибыль, смешанный доход, валовый национальный доход, валовое сальдо первичного дохода, конечные потребительские расходы, валовое сбережение.

Uslista Y. A., Mylashko O. G. Analysis of the Ukrainian economy on the basis of macroeconomic indicators of the system of national accounts. *The analysis of the gross domestic product of Ukraine as a whole and per capita has been carried out. The structure of the macroindicator, calculated by the distributive method, is analyzed. Participation in the sector of non-financial corporations and the household sector in the formation and distribution of income of the country has been explored. An analysis of household expenses was carried out. The identified weaknesses, problems and disadvantages of the functioning of the investigated sectors.*

Keywords: gross domestic product, gross disposable income, nonfinancial corporations

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Услиста, Ю. А. *Аналіз економіки України на основі показників системи національних рахунків* [Текст] / Ю. А. Услиста, О. Г. Милашко // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 4. Частина I – Одеса, ONEU. – 2018. – С. 59 – 69.

Постановка проблеми. Протягом останніх років в Україні спостерігається зростання валового внутрішнього продукту – головного макроекономічного показника системи національних рахунків. Аналогічне зростання спостерігається і в розрахунку ВВП на душу населення. Проте суттєвого покращення в країні так і не відбулося. З одного боку – підприємства, які задихаються між натиском конкурентів та розмірами оподаткування, що змушує їх пізнавати особливості функціонування в умовах тіньової економіки. З іншого – звичайне населення зі стабільним розміром оплати праці та прискореним зростанням цін на товари та послуги. Якщо валовий внутрішній продукт не демонструє реального стану економіки, необхідно шукати інші причини нестабільності, що і буде зроблено в даній статті.

Аналіз досліджень та публікацій останніх років. Особливості функціонування та розвитку, існуючі проблеми та шляхи їх вирішення стосовно інституційних секторів економіки були описані у роботах В. С. Беседіна та О. М. Сергієнко [1], П.В. Шваб [2], Шинкарук Л.В, Барановська І.В., Бевз І.А., Бобух І.М., Вдовічен А.А., Герасімова О.А. та інших [3-6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. При аналізі економіки країни увага, частіше всього, приділяється питанням формування фінансових потоків та пропорцій, які складаються на стадіях виробництва та використання валового внутрішнього продукту. Безперечно, це важлива тема, проте пропорції, які складаються на стадіях первинного та вторинного розподілу доходів інституційних секторів економіки, вказують на проблеми, вирішення котрих позитивно вплинуло б на розвиток країни.

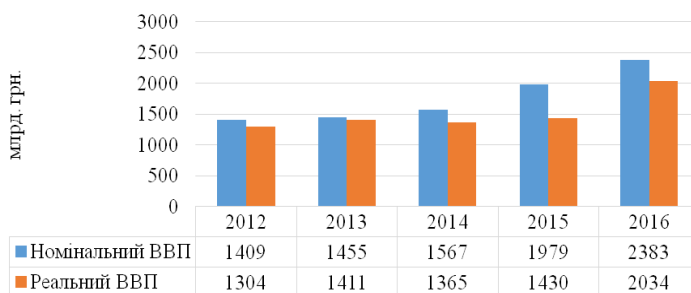
Мета даної роботи – аналіз економічного стану економіки країни як на рівні країни в цілому, шляхом дослідження ВВП, так і у розрізі основних інституційних секторів – домашніх господарств та нефінансових корпорацій.

Виклад основного матеріалу. Система національних рахунків – основний інструмент не тільки внутрішнього аналізу та керування діяльності країни. Вона є основним засобом для порівняння економік різних країн світу, котрі відрізняються грошовими одиницями, кількістю населення, мовою, національністю. Саме система національних рахунків,

котра базується на міжнародних стандартах, вперше прийнятих у 1993 році, дала змогу утворити та систематизувати роботу п'яти секторів економіки: нефінансових та фінансових корпорацій, державного управління, домашніх господарств та некомерційних організацій, котрі обслуговують домашні господарства. Кожен із цих секторів робить значний вклад у розвиток країни, проте два відіграють особливу роль. Сектор нефінансових корпорацій – основний виробник України, сектор домашніх господарств – основний споживач. Дослідження їх функціонування не менш важливо, ніж аналіз валового внутрішнього продукту країни. Підемо від масштабнішого.

Валовий внутрішній продукт – основний показник системи національних рахунків, котрий використовується для аналізу стану економіки країни. Він розраховується в поточних цінах (номінальний ВВП) та в фіксованих (реальний ВВП). Номінальний валовий внутрішній продукт залежить від обсягу виготовленої продукції та від рівня цін, реальний коригується на рівень інфляції, тому дає змогу побачити значення показника у чистому вигляді – у вартості виготовленої продукції.

Так, за аналізований період номінальний ВВП характеризується тенденцією до зростання та збільшується на 1 303,8 млрд. грн. або на 69,2% у 2016 році порівняно з 2012 роком (рис. 1.). Одночасно з цим, реальний ВВП відзначається невеликим спадом у 2014 році. Основний ріст показника спостерігається у 2016 році, коли він виріс у порівнянні з 2015 роком на 604,1 млрд. грн. або на 42,2%, а у порівнянні з 2012 роком - на 730,4 млрд. грн. або на 56,0%. Отже, плавний ріст валового внутрішнього продукту за 2012-2016 роки відбувався саме за рахунок росту цін, а значене збільшення обсягів виробництва відбулося лише у 2016 році.

Рік

Рис. 1. Номінальний та реальний ВВП України, млрд. грн.

Позитивною тенденцією відмітився і валовий внутрішній продукт України на душу населення (рис. 2).

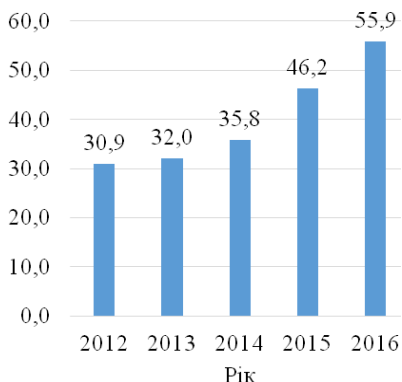

Рис. 2. ВВП на душу населення в Україні за 2012-2016 роки, тис. грн.

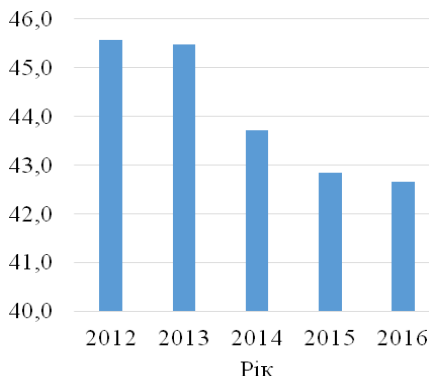

Рис. 3. Чисельність населення України в 2012-2016 роки, млн. осіб

Так у 2016 році порівняно з 2012 роком він виріс на 24,9 тис. грн. або на 80,7%. Проте такий ріст частково був викликаний скороченням чисельності населення у 2016 році порівняно з 2012 роком на 2,9 млн. осіб або на 6,4% (рис. 3.). Номінальний ВВП росте, чисельність населення скорочується, тому зрозуміло, що ВВП на душу населення буде зростати швидше макропоказника в цілому, що дає хибне уявлення про стан економіки країни. Аналізуючи структуру валового внутрішнього продукту розподільчим методом, було виявлено, що у 2016 році порівняно з 2012 роком в Україні у загальному розмірі макропоказника зросла питома вага валового прибутку (змішаного доходу) на 9,6 в. п., а питома вага податків на виробництво та імпорт (за виключенням субсидій) - на 3,8 в. п. Відповідно питома вага оплати праці у валовому внутрішньому продукті України у 2016 році порівняно з 2012 роком скоротилася на 13,6 в. п.

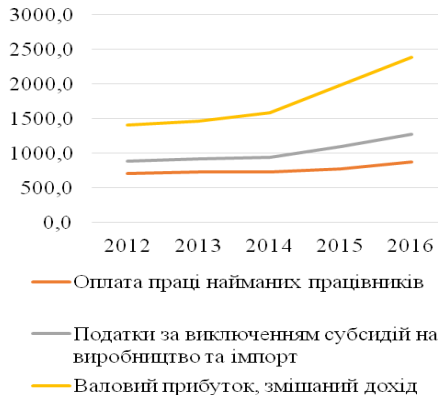

Рис. 4. ВВП України, розрахований розподільчим методом, млрд. грн.

Оскільки, валовий прибуток/валовий змішаний дохід – частина валової доданої вартості, яка залишається у виробників після вирахування витрат, пов'язаних з оплатою праці найманих працівників та оплатою податків на виробництво та імпорт [5], така статистика вказує на те, що оплата праці найманих працівників зростає в рази повільніше прибутку виробників [рис. 4]. Це саме те, про що говорилося на початку статті. Оплата праці стабільна, а ціни ростуть, відповідно ростуть прибутки виробників, а кишені працівників порожніють.

Проаналізувавши податки на виробництво та імпорт за виключенням субсидій більш детально, було виявлено зростання показника у 2016 році порівняно з 2012 роком на 183,2 млрд. грн або у 2 рази.

При цьому податки на виробництво та імпорт виросли за аналогічний період на 159,8 млрд. грн. або на 70,5%, а субсидії скоротилися на 23,4 млрд. грн. або на 57,7%.

Податки на продукти, котрі входять в склад попереднього показника, виділилися значним стрибком у 2015 році, коли зросли порівняно з 2014 роком на 96,0 млрд. грн. або на 46,5%. Загалом, за 2012-2016 роки розмір податків на продукти України зріс на 172,3 млрд. грн. або у 1,8 рази.

Хоча субсидії, порівняно з податками в рази менші, за аналізований період відбулося і їх зростання. Так у 2016 році порівняно з 2012 роком субсидії на продукти зросли на 1,2 млрд. грн. або на 31,0%.

Аналіз зміни оподаткування, пов'язаного з виробництвом по окремих категоріях діяльності економіки, показав, що у 2016 році порівняно з 2012 роком добувній промисловості та розробленні кар'єрів, постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, переробній промисловості, сільському та рибному господарстві, оптовій та роздрібній торгівлі та інших секторах відбувся значний ріст податків, скорочення

субсидій або обидві події одночасно. Є лише три групи, котрі у 2016 році порівняно з 2012 роком пізнали невелике покращення. Податки, пов'язані з виробництвом, за винятком субсидій для підприємств тимчасового розміщення та організації харчування знизились на 51 млн. грн., транспорту, складських господарств, поштової та кур'єрської діяльності – на 105 млн. грн., а діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – на 376 млн. грн.

Як вже було підкреслено раніше, у національних рахунках резидентні інституційні одиниці групуються відповідно до своїх функцій за такими секторами: нефінансові корпорації (НФК), фінансові корпорації (ФК), сектор загального державного управління (ДУ), домашні господарства (ДГ), некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства (НКО).

Основною функцією нефінансових корпорацій є ринкове виробництво товарів і нефінансових послуг за цінами, які покривають витрати виробництва і дають прибуток.

Сектор домашніх господарств об'єднує фізичних осіб як споживачів, а в деяких випадках, як суб'єктів некорпоративної підприємницької діяльності.

Одним із найважливіших показників результатів діяльності окремих секторів є валовий наявний доход. Він характеризує максимальну суму, яку сектор може витратити на кінцеве споживання товарів і послуг (домашніх господарств, некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства, та державних установ) або спрямувати на заощадження. Наявний доход не підлягає подальшому розподіленню і залишається в розпорядженні суб'єктів інституційного сектора [6].

Первинні доходи від виробничої діяльності кожного сектора відображаються у його валовій доданій вартості. Якщо порівнювати поводження рівня даного показника по всій Україні з сектором домашніх господарств та сектором нефінансових корпорацій, можна відмітити тенденцію до зростання у кожного з них.

у 2016 році порівняно з 2012 роком, валова додана вартість в цілому зросла на 761 071 млн. грн. або на 60,3%, сектору домашніх господарств – на 176,2 млрд. грн. або на 64,3%, а сектору нефінансових корпорацій – на 502,2 млрд. грн. або на 70,1%, що є найвищим показником і свідчить про те, що сектор нефінансових корпорацій випереджає сектор домашніх господарств у рості валової доданої вартості.

Прискорене зростання показників спостерігається у 2015 році. Саме тоді, порівняно з 2014 роком валова додана вартість України зросла на 306,7 млрд. грн. або на 22,2%, сектору домашніх господарств - на 81,1 млн. грн. або на 26,5%, а сектору нефінансових корпорацій - на 201,7 млрд. грн. або на 25,6%.

При цьому структурних змін валової доданої вартості у розрізів інституційних секторів майже не відбулося. По своїй природі сектор

нефінансових корпорацій є основним джерелом доходу країни, проте за аналізований період його питома вага зросла з 56,74% до 60,22%, тобто на 3,48 в. п. Вклад сектору домашніх господарств змінився лише на +0,54 в. п. (з 21,55% до 22,25). При цьому, його питома вага протягом аналізованого періоду характеризується невеликими коливаннями, відображеними у зростанні та падінні показника.

Валова додана вартість – джерело доходів від виробничої діяльності, до яких належать нарахована секторами оплата праці найманих працівників, інші податки за виключенням субсидій на виробництво та валовий прибуток (змішаний дохід) [7].

В даній статі вже говорилося про те, що валовий прибуток (змішаний дохід) країни в цілому та окремо по аналізованих секторах характеризується тенденцією до зростання. Проте, як і у випадку з валовою доданою вартістю, ріст у секторі нефінансових корпорацій випереджає ріст у секторі домогосподарств. При цьому на початку аналізованого періоду валова додана вартість сектору домашніх господарств перевищувала валову додану вартість сектора нефінансових корпорацій на 9,0% у 2012 році та на 15,7% у 2013 році. А у 2014 році ВДВ сектору нефінансових корпорацій перевищив значення показника домогосподарств на 28,4%.

У 2016 році порівняно з 2012 роком валовий прибуток (змішаний дохід) загалом по Україні виріс на 605,7 млрд. грн. або у 2,1 рази, сектору домашніх господарств на 167,6 млрд. грн. або на 66,3%, а сектору нефінансових корпорацій - на 422,7 млрд. грн. або у 2,8 раз. При цьому, пік зростання для кожного з секторів та України в цілому припадає на 2015 рік. Тоді рівень показника в цілому по Україні зріс на 38,2%, у секторі домашніх господарств - на 26,8%, а у секторі нефінансових корпорацій - на 53,9%.

Що стосується структури валового прибутку (змішаного доходу), за аналізований період відбулися суттєві структурні зміни. Адже ще у 2012 році питома вага сектору домашніх господарств становила 43,3% та переважала питому вагу сектору нефінансових корпорацій на 3,9 в. п. (рис. 5).

Рис. 5. Структура валового прибутку (змішаного доходу) України у 2012 р.

У 2016 році питома вага валового прибутку (змішаного доходу) сектору нефінансових корпорацій зросла на 14,1 в. п. і становила 57,3%, що на 20,5 в. п. більше питомої ваги сектору домашніх господарств (рис. 6).

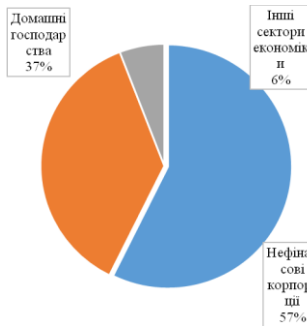

Рис. 6. Структура валового прибутку (змішаного доходу) України у 2016 році

Загалом, питома вага домашніх господарств у формуванні валового прибутку (змішаного доходу) знизилась на 10,33 в. п.

Етап розподілу первинних доходів між секторами економіки завершується отриманням кожного з секторів валового сальдо первинних доходів. Сума первинних доходів усіх секторів-резидентів України являє собою валовий національний дохід [7].

Так у 2013 році та у 2015 році валове сальдо первинних доходів даного сектора порівняно з попередніми роками збільшується на 56,6 млрд. грн. або на 5,1% та на 146,9 млрд. грн. або на 12,9% відповідно. Зниження показника сектору домогосподарств на 18,6 млрд. грн. або на 1,6% відбулося у 2014 році порівняно з 2013 роком. Загалом, валовий первинний дохід сектору домогосподарств у 2016 році порівняно з 2012 роком виріс на 360,2 млрд. грн. або на 32,6%.

Сектор нефінансових корпорацій на початку аналізованого періоду відігравав невелику частину у розподілі первинних доходів, проте, після його спаду у 2013 році порівняно з 2012 роком на 15,4 млрд. грн. або на 22,3%, його рівень у подальші роки суттєво виріс. Так вже у 2014 році порівняно з 2013 роком валове сальдо первинних доходів сектору нефінансових корпорацій збільшився на 96,7 млрд. грн. або в 2,8 разів. До кінця аналізованого періоду, тобто у 2016 році порівняно з 2012 роком, розмір економічного показника даного сектора виріс на 395,0 млрд. грн. або у 6,7 разів.

За аналізований період, тобто за 2012-2016 роки змінилася і структура розподілу валового первинного доходу. Відтак, якщо у 2012 році його найбільша основна частина виділялася для сектору домашніх господарств і становила 76,5%, а для сектору нефінансових корпорацій лише 4,8%, то у 2016 році питома вага сектору домашніх господарств знизилась на 14,48

в. п. і склала 62,0%, а сектору нефінансових корпорацій зросла на 14,9 в. п. і склала 19,7%. Оскільки питома вага інших інституційних секторів майже не змінилася, робимо висновок, що структурні зміни відбулися саме за рахунок перерозподілу валового первинного доходу між секторами домашніх господарств та нефінансових корпорацій.

Валове сальдо первинних доходів нефінансових корпорацій відрізняється від валового прибутку на величину отриманих від інших одиниць за відрахуванням переданих ним доходів від власності (це, перш за все, проценти за кредити). На графіку (рис. 7) видно, що сектор нефінансових корпорацій змушений виплачувати відсотки за взяті за попередні роки кредити, розмір яких у рази більші, ніж доходи від власності, котрі вони отримують. Це суттєво затримує їх подальший розвиток.

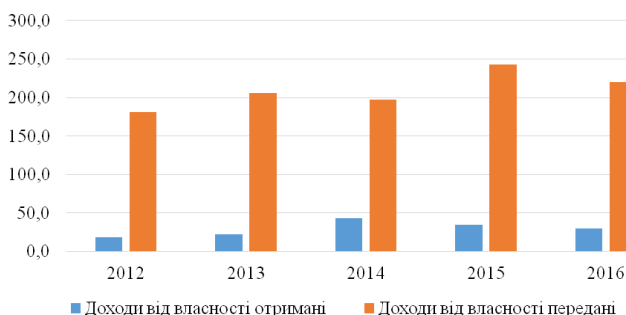

Рис. 7. Доходи від власності сектору нефінансових корпорацій України, млрд. грн.

Так найбільш затратним для сектору виявився 2015 рік, коли передані доходи від власності перевищили отримані на 208,2 млрд. грн. або у 7 разів. Найменш затратним став 2014 рік, тоді передані доходи від власності перевищили отримані на 153,6 млрд. грн. або у 4,5 рази. Ситуація у 2016 році у абсолютному вираженні стала кращою, адже сума переданих доходів від власності сектору нефінансових корпорацій скоротилася на 22,8 млрд. грн. або на 9,8%, проте у відносному рівень витрат перевищував рівень доходів в 7,4 рази.

Валове сальдо первинних доходів у сумі з поточними трансфертами отриманими сектором за виключенням переданих ним утворює валовий наявний дохід. На етапі вторинного розподілу доходів сектор нефінансових корпорацій виплачує в рази більші розміри поточних податків на доходи та майно, а також інших поточних трансферів, ніж отримує від інших інституційних одиниць.

Сектор домогосподарств, навпаки, отримує соціальні допомоги в якості поточних трансфертів, величина яких значно перевищує передані сектором поточні податки на доходи та інші відповідні потоки доходів. Останні 5 років допомога сектору домашніх господарств від держави

зросла, проте несуттєво. Так у 2016 році порівняно з 2012 роком розмір соціальної допомоги, крім допомоги в натурі, сектору домашніх господарств виріс лише на 4,5%, проте інших поточних трансфертів - на 55,8%.

Отже, валовий наявний дохід досліджуваних домогосподарств по характеру поведінки схожий з валовим національним доходом. Протягом 2012-2016 років розмір економічного показника в цілому по Україні та окремо по секторах характеризується тенденцією до зростання. Проте, невелике коливання все ж відбулося у 2014 році в секторі домашніх господарств, коли валовий наявний дохід порівняно з 2013 роком скоротився на 65,0 млрд. грн. або на 5,2%, та у 2013 році в секторі нефінансових корпорацій, коли розмір макропоказника зменшився на 8,8 млрд. грн. або на 31,7%. У подальші роки обидва сектори відмітилися лише позитивною тенденцією. Загалом, у 2016 порівняно з 2012 роком валовий наявний дохід України виріс на 978,5 млрд. грн. або на 65,8%, сектору домашніх господарств - на 391,6 млрд. грн. або на 33,3%, а сектору нефінансових корпорацій - на 367,2 млн. грн. або в 14,2 рази.

На початку аналізованого періоду основна частина валового наявного доходу приходилась на сектор домашніх господарств і становила 79,21% від валового наявного доходу в цілому по Україні. При цьому питома вага макропоказника сектору нефінансових корпорацій у 2012 році становила лише 1,87%.

У 2016 можна спостерігати дещо іншу ситуацію. Сектор домашніх господарств досі займає основну частину, а точніше 63,65% (-15,6 в. п.) у валовому наявному доході України, проте сектор нефінансових корпорацій суттєво збільшив свою питому вагу до 16,03 в. п. (+14,2 в. п.).

Отже, валовий наявний дохід зосереджується в основному у секторі домашніх господарств та є джерелом для їх кінцевих споживчих витрат та валового заощадження. У 2016 році порівняно з 2012 роком питома вага валових заощаджень домогосподарств скоротилася на 13,3 в. п. або на 89,6%. Суттєве скорочення відбулося у 2014 році і склало 5,1 в. п. або 65,9% від попереднього року. Відповідно, питома вага кінцевих споживчих витрат сектору домогосподарств у валовому наявному доході за аналізований період зросла на 13,3 в. п. або на 15,7%.

Скорочення питомої ваги валового заощадження сектору домашніх господарств України у загальному розмірі валового наявного доходу країни відбулося за рахунок абсолютного скорочення заощадження та росту кінцевих споживчих витрат. Так у 2016 році порівняно з 2012 роком валове заощадження домогосподарств скоротилося на 150,9 млрд. грн. або на 86,1%. Кінцеві споживчі витрати домашніх господарств зросли у 2016 році порівняно з 2012 роком на 542,7 млрд. грн. або на 54,3%.

Основна частка кінцевих споживчих витрат сектору домашніх господарств йде на придбання продуктів харчування та безалкогольних напоїв, плату за житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива, на транспорт, алкогольні напої тютюнові вироби та наркотики.

Висновки. Підіб'ємо підсумок статистичного аналізу інституційних секторів економіки. За аналізований період структура формування валової доданої вартості секторами майже не змінилася. Головним джерелом виробництва в Україні був і залишається сектор нефінансових корпорацій, який в декілька разів перевищував вклад домашніх господарств.

На основі проведених досліджень чітко видно одну з головних проблем економіки України за останні роки:

- неспроможність населення заощаджувати (сектор домашніх господарств витрачає майже весь валовий наявний доход на продукти, житло, комунальні послуги та транспорт, іншими словами, всі доходи йдуть на те, щоб вижити);

- вимушені кредити сектору нефінансових корпорацій (попри те, що сектор утворює левову частку валової доданої вартості, поки дохід пройде багаторазове оподаткування та відрахування на подальший розвиток майже нічого не залишається, що змушує учасників сектору влазити у борги і подальші доходи витрачати на їх виплату, що утворює замкнене коло).

Валовий внутрішній продукт росте за рахунок цін, питома вага кінцевих споживчих витрат у валовому наявному доході витісняє валове заощадження, нефінансові корпорації слабо беруть участь у розподілі доходу та тонуть у кредитах, нові підприємства не мають змоги вийти на ринок, оскільки за короткий термін після відкриття задихаються під ярмом оподаткування. Багато економічних проблем з'явилося та посилися за останні роки і потребують серйозного та оперативного регулювання з боку держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. В. Ф. Беседін, О. М. Сергієнко Валовий наявний доход секторів економіки // Формування ринкових відносин в Україні - 2012 - №4(131) - с. 34-38.

2. П.В. Шваб Витрати і доходи домогосподарств України в період економічної кризи - Облік і фінанси АПК - 2012 - 2 - с. 15-18.

3. Підгорний А. З. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону : монографія // А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, О. Г. Милашко та ін. – Одеса : ФОП Гуляєва В. М., 2016. – 218 с.

4. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток: наукова доповідь / [Шинкарук Л.В., Барановська І.В., Бевз І.А. та ін.] - Київ : Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2015 г. - 304 с.

5. М. Г. Назаров Курс соціально-економічної статистики: навчальний посібник [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://bibliograph.com.ua/economicheskaya-statistika/80.htm>

6. В.В. Кириленко Економіка: навч. Посібник / В.В. Кириленко - Тернопіль :

